

VAPAUSSODAN PERINTÖ

1/2013

60. numero

Julkaisija	Vapaussodan Helsingin seudun perinneyhdistys ry.										
ISSN	2242-7597										
Toimitus ja taitto	Jyrki Uutela ja Nina Schleifer Sähköposti: vapaussota.helsinki@gmail.com										
Paino	Tyylipaino Oy, Helsinki										
Kansikuva	Mäntyvaaran taistelun muistomerkki - <i>Valok. Nina Schleifer</i>										
Aineisto	Vapaussodan Perintö -lehden ilmestymisaikataulu: <table> <tr> <td>Aineistopäivä</td><td>Julkaisupäivä</td></tr> <tr> <td>21.1.2013</td><td>4.2.2013</td></tr> <tr> <td>1.4.2013</td><td>22.4.2013</td></tr> <tr> <td>5.8.2013</td><td>26.8.2013</td></tr> <tr> <td>21.10.2013</td><td>11.11.2013</td></tr> </table> Aineisto pyydetään toimittamaan johonkin yllämainituista toimituksen yhteystiedoista aineistopäivään mennessä.	Aineistopäivä	Julkaisupäivä	21.1.2013	4.2.2013	1.4.2013	22.4.2013	5.8.2013	26.8.2013	21.10.2013	11.11.2013
Aineistopäivä	Julkaisupäivä										
21.1.2013	4.2.2013										
1.4.2013	22.4.2013										
5.8.2013	26.8.2013										
21.10.2013	11.11.2013										

SISÄLLYSLUETTELO

Puheenjohtajan palsta: Jäsenkuntamme vierinkivet.....	3
Toimituksen pöydältä: Suomen unelma-armeija	4
Tasavallan presidentin ajatuksia ajankohtaisessa maanpuolustuskeskustelussa.....	6
Muistotilaisuus Saksanniemessä.....	7
Paneeli suurvaltapolitiikan vaikutuksista Suomen vapaussotaan.....	8
Koulupojan esitelmä talvisodan jälkeen: Suomussalmen taistelut.....	11
Suurjuoksijan kotiinpaluu.....	15
Mäntyvaaran taistelu.....	16
Isänmaalliset ääriliikkeet esillä Nurmijärvellä.....	17
Seminaari Laihian lukiossa "Kohti vapaussodan alkamisen 95-vuotisjuhlaa".....	18
Häme, Karjala, Vienan rannat ja maat ... uusia näkemyksiä sukukansoistamme.....	20
Kirjaesittely: Kun kyyhkyset katosivat.....	22
Isänmaallisuudesta.....	24
Kutsu kevätkokoukseen.....	26
Kuvia syyskokouksesta.....	26
Hallituksen yhteystiedot ja tiedotuksia.....	27

JÄSENKUNTAMME VIERINKIVET

Olette varmasti käyneet Rettigin palatsissa, Turussa. Siellä on 1990-luvun puolivälistä ollut nykytaiteen museo: Ars Nova. Rakennuksen kellarissa on historiallista Turkua esittelevä Aboa Vetus. Turun historiallisiin kerrostumiin johtavassa portaikossa on menneiden aikojen tapahtumia havainnollistava aikajana. Mitä Turussa tapahtui Ranskan suuren vallankumouksen aikana ja niin edelleen.

Joulukuun lounaamme toi kouriintuntuvalla tavalla talvisotamme historian eteemme: Heikki Hongisto piti talvisodan tapahtumista saman analyttisen esitelmänsä, jonka hän piti luokkatovereilleen yli 70 vuotta sitten, heti tuoreeltaan. Einari Aakenus esitteli talvisodan aikaista lehtileikekokoelmaansa. Siinä ne olivat: talvisodan otsikot ja kuvat, jokaiselta 105 päivältä. Melkein kuuli historian saksien suihkeen, kun Einari pyysi käsittelemään kansiota varoen. Paperi oli hauraampaa 1940 kuin tämän päivän sanomalehtipaperi.

Katselin tapaninpäivänä televisiosta Rolling Stones-kitarayhtyeen rokkikonsertin ja ihmettelin. Yhdysvalloissa edellisellä viikolla nauhoitettu konsertti esitettiin joulun aikaan Pohjois-Amerikan lisäksi Euroopassa, Aasiassa ja Australiassa. Kun orkesterin solisti, Mick Jagger sanoi yleisölleen, että *”isoisänne kävivät katsomassa ensimmäisiä konserttejamme, kun olivat nuoria”*, varmaan kymmenet miljoonat ihmiset kuvaruudun ääressä hämmästelivät laillani tätä historiaa konkretisoivaa aikajanaa.

Nuorina koulupoikina väittelimme 1960-luvun puolivälissä siitä, onko Rolling Stones parempi kuin Beatles. Nyt nämä Rollarit esittivät 50-vuotisjuhlakonsertissaan saman hitin kuin silloin 60-luvulla. Ainakin yhtä energisesti ja tuoreesti. Vauhdikas konsertti oli jatkunut jo kaksi ja puoli tuntia eikä näillä langanlaihoilla maestroilla ollut edes hiki. 1960-luvulla kauhisteltiin heidän yletöntä tupakointiaan ja runsasta alkoholin käyttöään. Nyt nähdyn perusteella oli arveltavissa, että päihteet olivat vaihtuneet vihanneksiin ja vitamiineihin. Tuosta ei muuten selviä.

Tämän esityksen ja saman hitin ensikulemisen väliin mahtuivat yliopisto-opintoni ja koko työurani. Ja Rollarit vain jatkavat. Tänä vuonna kaksi heistä täyttää 70 vuotta, mikä on lähes uskomatonta.

Aikaperspektiivi alkoi hämärtyä. Siinä vaiheessa havahduin aikajanan ihmeelliseen apuun: eihän yksikään Rolling Stones-yhtyeen jäsenistä ollut vielä edes syntynyt, kun Heikki Hongisto jo analysoi hyvin kypsästi talvisodan tapahtumia luokkatovereilleen ja Einari Aakenus liimasi lehtiotsikoita talvisodan kuvakokoelmaansa.

19.1.2013.
Markus Uomala
Puheenjohtaja

Ps. Kävin 18.1. Aboa Vetuksessa varmistamassa, että olihan se Ranskan suuri vallankumous aikajanalla? Ei ollut. Hämmästelystäni kassa kertoi, että kovan kiistelyn takia historian painotuksia muutettiin ja aikajana piirrettiin vuosi sitten uudelleen muun muassa ilman Ranskan suurta vallankumousta. ”Mutta onhan siinä 1809”, kassa sanoi. Alkoi kuulostaa jotenkin tutulta tämä historian tuunaus.

SUOMEN UNELMA-ARMEIJA

Kaikkien kolmen vapaussotamme perintönä on kantapään kautta opittu hyvän puolustuskyvyn tärkeyden ymmärtäminen, mieluiten sellaisen sotilaallisen pelotteen ylläpito, joka toimii konfliktien ennaltaehkäisijänä. Viime aikoina on keskusteltu Suomen ja Ruotsin mahdollisesta sotilaallisesta yhteistyöstä. Helsingin Sanomat kirjoitti 17.1.2013 Ruotsi-Suomen unelma-armeijasta todeten Ruotsin armeijan olevan pieni, nopea ja ketterä sekä Suomen armeijan suuri, kömpelö ja kestävä. Nämä erilaiset puolustusvoimat täydentäisivät lehden mukaan loistavasti toisiaan.

Puolustusyhteistyö olisi epäilemättä tarpeellinen molemmille maille, totesihan kansanedustaja ja Ruotsin maanpuolustuskorkeakoulun entinen sotahistorian yliopettaja Stellan Bojerud Helsingin Sanomien mukaan: *”On epäselvää, pystyisikö armeijamme puolustamaan Arlandan lentokenttää niin kauan, että CNN:n kameraryhmä ehtii laskeutua ja hallitus paeta.”* Suomen suurin ongelma on itärajamme takana oleva miljoonan miehen armeija, jonka liikekannallepanoaika on muutamia tunteja. Venäläiset panssarit ennättäisivät ajaa Vaalimaalta Turkuun ennen kuin poliittinen päätös vastarinnan aloittamisesta olisi tehty. Puolustusliitto Ruotsin kanssa ei kuitenkaan näytä toteutuvan.

Puolustuskyvyn parantamiseksi olisi kuitenkin tehtävä jotakin. Herääkin kysymys, miksi me suomalaiset emme muodosta unelma-armeijaa itse?

Puolustusvoimain komentajan kenraali Ari Puhelaisen mukaan vapaaehtoista maanpuolustuskoulutusta on tarkoitus

hyödyntää tulevaisuudessa nykyistä enemmän. Sodan ajan joukkoja uudistettaessa osa nykyisistä alueellisista joukoista organisoidaan paikallisjoukoiksi. Ongelma on kuitenkin, että mainitut yksiköt kuuluvat nykyisinkin sodan ajan joukkoihin. Maamme laajuus ja nykyaikaisen sodankäynnin ulottuminen maan joka kolkkaan ilman selkeää etulinjaa tekee nykyisen koko sodanajan vahvuuden riittämättömäksi edes paikallisjoukko- vahvuudeksi. Sotahistorian dosentti Markku Salomaa Itä-Suomen yliopistosta ehdotti Helsingin Sanomissa 19.1.2013, että vapaaehtoisille tulisi tarjota mahdollisuus kuulua vapaaehtoiseen aktiiviseen reserviin, joka organisoitaisiin yhdistämällä nykyinen Maanpuolustuskoulutusyhdistys, reserviläisjärjestöt ja maakuntajoukot.

Suuri ongelma on myös ilman sijoitusta olevien reserviläisten maanpuolustusoi- keuden kieltäminen. Liikekannalle pantavan armeijan pienentäminen jättää yhä useamman koulutetun reserviläisen, tällä hetkellä noin 500 000 henkilöä, sijoituksen puuttuessa aseettomaksi siviiliksi kriisitilanteessa. Armeijan pienentäminen ja aseiden hävittäminen estävät kriisitilanteessa varareservin laajemman käyttöönoton ja sijoittamisen. Nykyisenkokoinen armeija ei kykene huoltamaan itseään, valvomaan valtakunnan koko aluetta eikä sillä ole kriisissä mahdollisuutta täydentää tappioitaan. Erityisen ongelmalliseksi tilanteen tekee nykyaikaisen kriisin eroavuus aikaisemmin käytyihin sotiin verrattuna. Koska selkeää jakoa etulinjan ja kotirintaman välillä ei enää tule olemaan, joutuvat aluepuolustuksessa armeijan ulkopuolelle jäävät reserviläiset ilman aseita ja organisaatiota keskelle kaaosta.

Pakon edessä aseeseen tarttuneiden sijoittamattomien reserviläisten asema ei ole nykyainsäädännöllä turvattu. Vain niin sanotut lailliset taistelijat, joilla on

sijoitus asevoimien organisaatiossa ja jotka ovat sen sisäisen kurinpitäjärjestelmän alaisia sekä erottuvat sotilaiksi tunnusmerkkien, esimerkiksi vaatetuksen avulla, ovat oikeutettuja kansainvälisen humanitaarisen oikeuden taistelijalle antamaan suojaan. Jos laillinen taistelija jää sotavangiksi, häntä ei saa rangaista hänen tekemiensä taistelutoimien johdosta, vaan häntä pitää kohdella sotavangin aseman mukaisesti. Jos taas sijoittamaton reserviläinen ryhtyy aseelliseen vastarintaan, hän ei saa taistelijalle kuuluvaa oikeudellista suojaa, vaan häntä on kohdeltava tavanomaisena rikollisena.

Sijoittamattomista reserviläisistä vapaaehtoisesti muodostettu taisteluryhmä ei kuulu valtion järjestäytyneisiin asevoimiin. Myöskään puolustusvoimia koskeva lainsäädäntö ei tunne vapaaehtoisia taisteluryhmiä. Sellaisen perustaminen olisi Suomen lainsäädännön mukaan rikos. Yhdistys, joka on katsottava jäseniltä vaadittavan kuuliaisuuden ja joukko-muodostelmiin tai ryhmytyksiin jakautumisen perusteella taikka aseellisen varustautumisen vuoksi kokonaan tai osittain sotilaalliseen tapaan järjestetyksi, on yhdistyslaissa (503/1989) kielletty. Rikoslain 13. luvun 4. §:ssä säädetään rangaistavaksi laitton sotilaallinen toiminta. Myöskään Geneven III sopimuksen 4. artiklan 6. kohdassa tarkoitettu ns. spontaania siviilivastarintaa koskevat säännökset eivät sovellu muun muassa silloin, kun jo vallatun alueen väestö ryhtyy aseellisiin taisteluihin vihollista vastaan, tai jos jokin joukko siviilejä varustautuu asein ja ryhtyy toteuttamaan erilaisia operaatioita vihollisjoukkoja kohtaan.

Unelma-armeijamme olisi toteutettavissa, jos maanpuolustusjärjestöt saisivat organisoida nykyisen 230 000 vahvuisen armeijan tueksi kodinturvajoukot, ja armeija lakkaisi hävittämästä ”vanhentunutta” kalustoaan. Näin voitaisiin Suomelle kehittää ilman lisäkustannuksia se

ketterä, heti toimintavalmis kodinturva-armeija, joka kävisi viivytystaistelua keskittymällä pioneeritoimintaan, väestön huoltoon sekä tiedustelutoimintaan samalla kun varsinaista armeijaa vasta saatettaisiin liikekannalle.

Ainoa este oman unelma-armeijamme muodostamiselle on Arkadianmäellä, lainsäädäntömme kun estää tehokkaasti vapaaehtoisen toiminnan käytön joukkojen perustamiseen ja kouluttamiseen. Tämä kömmähdys tulisi korjata pikimmiten. Lainsäädäntöä tulee muuttaa jo senkin takia, että uuden lisäreservin kehittäminen vaatii käytännön kokemuksia ja aikaa. Toivottavasti meille on sitä suotu riittävästi. Maanpuolustustahtoa meillä kyllä on.

Siteeraamme lopuksi uskollisen avustajamme Raimo Berkanin Hakkapeliittalehdestä 14/1940 löytämää kotijoukkojen komentajan kenraaliluutnantti Lauri Malmbergin päiväkäskyä: *”Sota on päätynyt ja rauha on tehty. Monelta arvovaltaiselta ja asiantuntevalta taholta on selvitetty, kuinka olemme nykyiseen tilanteeseen joutuneet. Mikä on kerran tapahtunut, se on myös tosiasia ja siihen on sellaisena suhtauduttava. Mutta kohdalokkaina hetkinä ei ole katsottava taaksepäin, vaan suunnattava katse tulevaisuuteen. Millaiseksi se kulloinkin muodostuu, riippuu ensi sijassa kansakunnasta itsestään. Kun se itse lujasti uskoo selviytyvänsä vaikeuksista, niin se myös saattaa ne voittaa. Mutta se on mahdollista vain yhdellä edellytyksellä: kansan on tehtävä hellittämätöntä, rakentavaa työtä ja pysyttävä yksimielisenä. Ensiluokkaista rakentavaa työtä on myös toiminta maanpuolustuksen hyväksi. Mitä pitemmälle siinä päästään, sitä enemmän kansakunta voi luottaa itseensä ja sitä turvatumpaa on parempaa tulevaisuutta luova rauhan toiminta elämän kaikilla aloilla.”*

TASAVALLAN PRESIDENTIN AJATUKSIA AJANKOHTAISISSA MAANPUOLUSTUSKESKUSTELUSSA

Helsingin yliopiston juhlasalissa oli tammikuun 17. päivän iltana 850 henkeä, niin talon virkakunta arvioi. Suuri yleisö oli Maanpuolustuskurssiyhdistys ry:n järjestämässä turvallisuuspolitiikan illassa, jonka puhujana oli tasavallan presidentti Sauli Niinistö.

Tuo luku oli yhdistyksen järjestämien turvallisuuspoliittisten esitelmätilaisuuksien ennätys, joka tapauksessa enemmän kuin kesäkuussa viime vuonna, jolloin venäläinen armeijakenraali Nikolai Makarov teki tunnetuksi näkemyksiään Suomen ja Naton suhteista.

Tasavallan presidentti kävi maanpuolustuskurssin kansanedustajana 1990-luvun alussa. Omia tuntemuksiaan kurssin päättyessä hän kuvasi toteamuksella, että *”Isänmaa oli valaissut kasvojaan”*.

Perinneyhdistyksemme jäsenet ovat parin viime vuoden aikana ottaneet yhteisissä tilaisuuksissa tai muissa tapaamisissa puheeksi kiinnostavia ja joskus huolestuttaviakin maanpuolustukseen oleellisesti liittyviä seikkoja. Semmoisiin asioihin oli hyvä kuulla Puolustusvoimiemme ylipäällikön rohkaisevia ja turvallisuudentuntoa lisääviä näkemyksiä:

”Käynnissä oleva puolustusvoimauudistus on herättänyt paljon keskustelua. Se on ymmärrettävää, sillä uudistus on monin paikoin kipeä. Silti on pidettävä jatkuvasti mielessä, miksi uudistus tehdään. Se tehdään puolustusvoimiemme toimintaedellytysten varmistamiseksi. Uudistuksen tarkoituksena on pitää huolta siitä, että perustettavat sodan ajan joukot kykenevät toimimaan ja että

ne kyetään varustamaan tehtävien edellyttämällä materiaalilla. Rauhanajan järjestelyissä on voitava tehdä tarvittavia muutoksia, jotta sodanajan kyky säilyy niin korkealla tasolla kuin mahdollista.”

”Suomen puolustusratkaisu lähtee siitä, että koko maata puolustetaan. Aina. Tämä edellyttää riittävää reserviä, jonka puolestaan voi tuottaa vain yleinen asevelvollisuus. Mikään likimainkaan kuviteltavissa oleva budjetti ei riittäisi tarvittavan kokoisen ammattiarmeijan ylläpitoon. Ammattiarmeija maksaisi liikaa eikä tuottaisi tarvittavaa reserviä. Siksi Suomella ei ole siihen varaa niin kauas kuin silmään siintää.”

I.O.

Tasavallan presidentti Sauli Niinistö

- Valok. <http://www.president.fi/public/>

MUISTOTILAISUUS SAKSANNIEMESSÄ

Luantaina marraskuun 17. päivänä yhdistys teki retken Saksanniemeen, missä Porvoon reserviupseerikerhon puheenjohtaja Erkki Nau-
manen oli vastaanottamassa vierailijoita. Saksanniemessä tapahtuneen kahakan muistotilaisuus alkoi kunnianosoituksella kaatuneitten haudalla, jonka äärellä olivat kunniavartiossa ratsumiehet Mats Blomberg ja Göran Härmälä. Liisa Vi-
ranko ja Uolevi Langinmaa laskivat yhdistyksen kukat vainajien muistokiven juureen.

Vanhan hyvän tavan mukaisesti Ratsumieskilta ja Porvoon reserviupseerit olivat jälleen asettaneet kunniavartion Saksanniemen muistokiven ääreen. Vuorossa olivat majuri Mats Blomberg (vas.) ja ylikuutnantti Göran Härmälä. - Valok. Ilmari Ojala

Tilaisuus jatkui kartanon pohjakerroksen juhlatiloissa. Puheenjohtaja Nau-
manen käsitteli tervetulopuheessaan muistotilaisuuden merkitystä ja vakuutti perin-
teen jatkuvan edelleen. Kahvitarjoilun lomassa rouva Maija Soinio kertoi Sak-
sanniemen tapahtumiin liittyvän jännit-
tävän tilanteen, missä hänen isoisänsä pelastui täpärästi joutumasta punaisten käsiin.

Muistotilaisuuden jälkeen retkeläiset siirtyivät Porvooseen. Ensin käytiin laskemassa kukkatervehdys vapaussodan sankarivainajain muistopatsaalla, josta siirryttiin aterioimaan ravintola Hanna-Mariassa, ja vielä ennen kotimatkaa pysähdyttiin totutun käytännön mukaisesti ostoksille Brunbergin suklaamyymälään.

Juhani Pulkkinen

Vapaussodan sankarivainajain muistopatsas Porvoon tuomiokirkon vieressä. - Valok. Ilmari Ojala

Kunniapuheenjohtajamme Uolevi Langinmaa ja Kaija-rouva porvoolaisessa ravintolassa ystävien ympäröiminä. - Valok. Ilmari Ojala

PANEELI SUURVALTA- POLITIIKAN VAIKUTUKSESTA SUOMEN VAPAUSSOTAAN

Runasas joukko kiinnostuneita kuulijoita sekä omasta yhdistykses-
tämme että muista Maanpuolus-
tusperinteen foorumiin kuuluvista yhdis-
tyksistä kokoontui Suojeluskuntatalon
auditorioon tiistaina 30.10.2012 klo 18
kuuntelemaan paneelikeskustelua ai-
heesta ”Suurvaltapolitiikan vaikutus
Suomen vapaussotaan”. Alustuksen piti
Jyrki Uutela, puheenjohtajana toimi
Markus Uomala, ja panelisteiksi oli kut-
suttu tohtori Aapo Roselius ja professori
Ohto Manninen.

Uutela aloitti esityksensä väitteellä:
*”Suomen itsenäistyminen oli draama-
tisten tapahtumien ketju suurvaltapoli-
tiikan pyörteissä vuosina 1914-1920. Jos
laillisen hallituksen joukot eivät olisi
voittaneet vuonna 1918, olisi Suomen
kohtalo mitä todennäköisimmin ollut
sama kuin Ukrainalla, Georgialla ja Ar-
menialla.”* Perusteluina hän esitti lyhyes-
ti, miten bolševismi kehittyi maailman-
historian menestyksekkäimmäksi vallan-
kumousliikkeeksi.

Bolševikit rahoittivat toimintansa vallan-
kumouksellisten lahjoituksilla, testamen-
teilla, läntisten työväenliikkeiden tuella,
kirjojen ja kirjoitusten julkaisupalkkioilla
sekä ennen kaikkea Stalinin organisoi-
mien rikollisliigojen avulla. Järjestön
kansainvälisyydestä saa hyvän käsityk-
sen, kun tarkastelee sen johtohenkilöiden
asuinpaikkoja vuosien 1900–1917 aikana.
V. I. Lenin majaili 12:lla, Alexandra Kol-
lontai 11:llä ja Lev Trotski 8 paikkakun-
nalla Euroopassa Lontoon ja Pietarin vä-
lillä sekä New Yorkissa. Suomesta kehittyi
bolševikeille tärkeä tukialue ja reitti Länsi-
Eurooppaan autonomisen aseman ja li-
beraalimman kansalaisoikeuslainsää-
dännön takia.

Bolševikkisoluttautujat suorittivat Uute-
lan mukaan vuonna 1917 neljä rinnak-
kaista vallankaappausta Suomessa ja
avustivat ratkaisevasti Pietarin lokakuun
vallankumousta. Ensinnäkin Helsingissä
ollut Itämeren laivasto joutui Pavel Dy-
benkon johdolla bolševikkien komen-
toon. Toiseksi bolševikit nousivat vuoden
1917 lopussa enemmistöksi Venäjän Suo-
messä olevissa maavoimissa, jonka taita-
vimpana vallankumoussotilaana toimi
eversti Svetsnikov Tampereella. Kolmas
kaappaus tapahtui sosialidemokraatti-
sessa puolueessa, jossa uudet vallanku-
mousradikaalit perustivat syksyllä kor-
keimman vallan työväenliikkeessä otta-
neen neuvoston (toimeenpanevan eli-
men) Leninin ohjeiden mukaan. Neljäs,
mutta ei vähäisin kaappaus suoritettiin
poliisivoimissa. Kenraalikuvernöörin
alainen Suomen miliisilaitos hajosi maa-
liskuun vallankumouksen myötä, ja tilalle
astuivat monella paikkakunnalla bolše-
vikkijohdon alaiset punakaartit. Helsin-
gin punakaartia johti Kustaa Rovio, joka
hänkin oli Pietarin bolševikkeja. Myö-
hemmin vapaussodassa monia venäläisiä
ja baltialaisia bolševikkeja oli merkittä-
vissä tehtävissä punaisten puolella.

Joulukuun alussa 1917 alkoivat Saksan ja
Venäjän aseleponeuvottelut Brest-Li-
tovskissa. Suomi uhkasi jäädä Venäjän
etupiiriin, ja jääkäritkin olivat ”internoi-
tuina” Libaussa. Senaatti julisti Suomen
itsenäiseksi saavuttamatta kuitenkaan
käytännön tilanteeseen mitään muutosta.
Bolševikit jatkoivat valtansa lujittamista
Brest-Litovskin neuvotteluissa. Leninin
ja erityisesti Trotskin tavoitteena oli saa-
da Euroopan työväenluokka yhtymään
tulevaan maailmanvallankumoukseen
lupaamalla tavoitteikseen rauhan, ei so-
takorvauksia, ei alueluovutuksia sekä
kansojen itsemääräämisoikeuden. Lenin
tunnusti osittain Suomen itsenäisyyden
31.12.1917, täysin itsenäinen Suomi olisi
kuitenkin vasta suomalais-venäläisen se-
kakomission sovittua yksityiskohdista.

Uutela huomautti, että Leninillä ja kansallisuusasiain kansankomissaarilla Stalinilla ei ollut aikomustakaan päästää Suomea käsistään, sillä bolševikit eivät koskaan nimenneet edustajiaan komissioon.

Onneksi itsenäisyysaktivistit olivat jääkäriliikkeen avulla saaneet muodostettua hyvät suhteet Saksan sodanjohtoon, sillä Brest-Litovskin rauhanneuvotteluissa Suomen kohtalo oli vaakalaudalla. Saksan ulkoministeriö, joka oli lähettänyt ”Lenin-basillin” Venäjälle, halusi pikimmiten solmia rauhan itärintamalla saadaakseen joukkoja vaikeuksissa olevalle länsirintamalle. Saksan sodanjohto sen sijaan oli taipuvaisempi sotilaalliseen ratkaisuun ja jatkoi Suomen itsenäisyysliikkeen tukemista. Brest-Litovskin neuvottelujen keskeydyttyä helmikuussa 1918 Saksa saattoi lähettää jääkäreiden pääjoukon Suomeen samalla, kun se itse eteni Baltian maihin, Puolaan ja Ukrainaan. Leninin suostuttua rauhanehtoihin 3.3.1918 oli Saksan varmistettava, etteivät suomalaiset etenisi liian pitkälle Pietarin suuntaan; siksi se lähetti von der Goltzin Itämeren divisioonan Etelä-Suomeen vahtimaan suomalaisia.

Ensimmäisen maailmansodan virallinen päättymishetki on 11. marraskuuta 1918, kello 11:11, Saksan päätettyä vetäytyä sodasta, mutta taistelut Euroopan itäosissa jatkuivat vaatien miljoonia uhreja bolševikkien tavoitellessa maailmanvallankumousta. Taistelut aaltoilivat Itä-Karjalassa, Baltian maissa, Puolassa, Ukrainassa, Georgiassa, Armeniassa ja Azerbaidžanissa sekä Venäjän sisäosissa aina vuoteen 1924 saakka. Ne näistä reunavaltioista, jotka olivat pystyneet luomaan riittävän vahvan oman armeijan, selvisivät mullistuksista itsenäisinä. Näiden joukkoon kuului onneksemme myös Suomi, jonka kohtalo sinetöitiin Tarton rauhansopimuksessa.

Uutela päätti esityksensä johtopäätöksiin: Vapaussota vuonna 1918 oli osa it-

senäistymistaistelua, joka kesti vuodesta 1914 vuoteen 1920. Itsenäisyysjulistus ei siis riittänyt Suomen vapautumiseen, vaan todelliseen itsenäistymiseen tarvittiin aseellista voimaa. Näin ollen vapaus-sota ei ollut myytti eikä valkoisten propaganda, vaan taistelut itärajalla jatkuivat vuoden 1920 Tarton rauhaan saakka.

Professori Ohto Manninen totesi avauspuheenvuorossaan, että Neuvosto-Venäjän aikomus liittää reunavaltiot muodostettavaan sosialistiseen tasavaltaan on kiistatta todistettavissa, vaikka esimerkiksi Venäjällä ei ole vieläkaan tuotu päivänvaloon arkistoista löytyvää Leninin lausuntoa joulukuulta 1917: *”Suomi on toistaiseksi porvarillinen tasavalta”*. Lausunnosta käy Mannisen mukaan ilmi, että tarkoituksena oli Suomen eroaminen Venäjästä tulevaa yhdistymistä varten. Manninen nosti myös esille kansankomissaarien neuvoston sisäisen hajanaisuuden. Hän muistutti, että neuvostossa oli bolševikkien lisäksi myös vasemmistososialistivallankumouksellisia, jotka olivat osin jopa radikaalimpia kuin bolševikit. Hän kertoi myös paljon mielenkiintoisia yksityiskohtia vapaussodan kulusta ja maailmanpoliittisesta tilanteesta.

Sitkeästi sisällissota-termiä käyttävä tohtori Aapo Roselius huomautti avauspuheenvuorossaan, että vuosien 1917-1920 tapahtumia arvioitaessa pitää muistaa, ettei toiminta ollut kovin suunnitelmallista tilanteen ollessa niin sekava. Tästä hän mainitsee esimerkkinä saksalaisten tulon - organisoidulla sotajoukolla ei ollut mitään vaikeuksia toteuttaa suunnitelmaansa sekavissa oloissa. Roselius väitti yllättäen, että vaikka laillisesta hallituksesta puhuttaessa voidaan juridisesti osoittaa tiettyjä asioita, kyse on kuitenkin siitä, minkä ihmiset näkevät lailliseksi. Hän totesi: *”Loppuvuodesta 1917 osa kansasta hyväksyi hallituksen, osa taas ei, niin mikä siinä sitten on laillista ja mikä ei.”* Roselius kiinnitti myös huomiota

maailmalla ilmenneeseen uuteen trendiin hyväksyä pienten kansallisvaltioiden syntyminen. Kiintoisaa oli harvoin mainittu Ruotsin vasemmiston kriittinen suhtautuminen Suomen punaiseen valankumoukseen, mikä johtui siitä, että ääriradikaalit oli siellä ajettu pois vasemmistosta jo vuoden 1917 aikana. Punaiset eivät siis saaneet tukea Ruotsista.

Paneelin aluksi Markus Uomala totesi kaikkien kolmen panelistin korostaneen sitä, että tilanne oli vähintäänkin sekava. Jussi Seppälä totesi, että vaikka Roselius epäili, ettei Suomessa kenelläkään ollut selkeää käsitystä vallitsevasta tilanteesta, niin ainakin Svinhufvud ja Mannerheim tiesivät tilanteen tarkalleen. Hän kysyi myös *”Olisiko sota voitettu ilman jääkäreitä?”* Roselius totesi, että punaisten mahdollisuus käydä sotaa oli rajallinen, ja hän nosti myös esille ruotsalaisten upseerien osallistumisen päämajan esikuntatyöskentelyyn. Uutelan mukaan sodan alussa kokemattomat suojeluskuntajoukot eivät olisi selviytyneet ilman jääkärien etukomennuskuntien panosta. Hän muistutti myös, että huollon kannalta molemmat osapuolet olivat suurvaltojen varassa.

Folke Pettersson näki sotiamme edeltävissä tilanteissa yhteneväisyyksiä nykyisyyteen: tilanne on sekava Euroopassa. *”Aiemmin saimme apua Saksalta, pitäisikö meidän nyt kääntyä Naton puoleen”*, hän pohti ottamatta kantaa asiaan. Manninenkaan ei ottanut kantaa Natomysymykseen, mutta hän muistutti Euroopan yhdysvallat –hankkeesta 1940-luvulla; hanke kariutui saksalaisten vastustukseen.

Sami Sihvo pohti suomalaisen armeijan vahvuutta vapaussodan jälkeen ja totesi, että vaikka valkoinen armeija oli vielä heikko, se oli kuitenkin riittävän vahva suhteessa Venäjän voimavaroihin. Hän totesi myös, että vaikka virallinen Ruotsi

oli neutraali, se ei estänyt jääkäreiden kauttakulkua, ja maasta löytyi ymmärrystä aktivisteja kohtaan. Sihvo kysyikin: *”Minkälainen oli suomalaisten aktivistien taito käyttää hyväksi suurvaltapoliittista tilannetta?”* Mannisen mukaan Saksan hallitusvalta ei ollut varauksettoman myönteinen jääkäriliikkeeseen ja aktivistien toimintaan mutta ei toisaalta ollut varma, tarvittaisiinko suomalaisia sittenkin, niinpä jääkärikoulutus järjestyi. Roselius totesi, että saksalaisten vaikutus Suomen tapahtumissa oli moniulotteinen, sillä Saksan tapa käyttää mahtiaan sodan jälkeen synnytti ristiriitoja, ja aktivistien keskuudessa tämä luonnollisesti herätti jännitteitä. Raili Louhisola totesi kuitenkin: *”Lopputulokset kaikkien sotien jälkeen on se, että jos Saksa ei olisi tullut apuun, emme istuisi tässä.”*

Tilaisuus päättyi Sami Sihvon huomautukseen, että Ranskahan tunnusti hyvin varhaisessa vaiheessa itsenäisyyden. *”Perusteena oli se, että suomalaiset ostivat Ranskasta niin paljon viiniä, että kannatti tunnustaa”*, hän totesi loppukevennykseksi.

Nina Schleifer

Professori Ohto Manninen, tohtori Aapo Roselius, Markus Uomala ja Jyrki Uutela
- Valok. Nina Schleifer

KOULUPOJAN ESITELMÄ TALVISODAN JÄLKEEN: SUOMUSSALMEN TAISTELUT

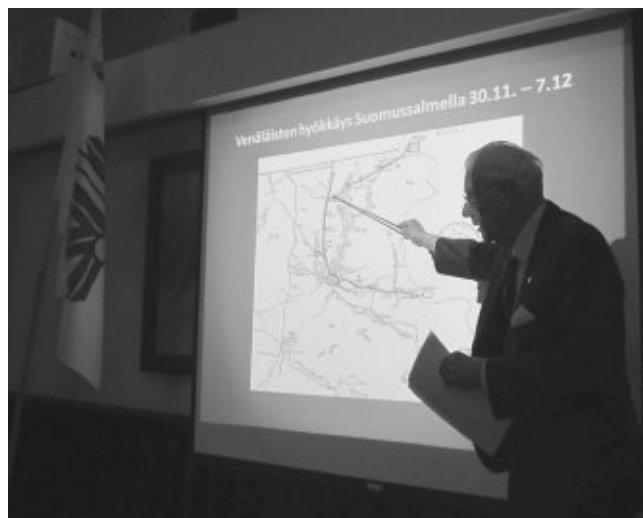

Monta kiinnostunutta kuulijaa kokoontui tiistaina 11. päivänä joulukuuta 2012 kuuntelemaan yhdistyksemme jäsenen Heikki Hongiston esitelmää, jonka hän piti ensimmäisen kerran syyskuussa 1940. Hongisto totesi, että talvisodan jälkeen käynnistyi vähitellen myös koulunkäynti. Hän pääsi syksyllä 1940 16-vuotiaana Jyväskylän lyseon VI luokalle, jossa yhtenä tehtävänä oli esitelmän pito. Hongisto päätti pitää esitelmän Suomussalmen taisteluista, joista kertovan Hjalmar Siilasvuon kirjan hän oli juuri saanut lahjaksi.

Hongisto elävöitti mielenkiintoista esitelmäänsä taistelupaikkoja ja rintamalinjoja kuvaavilla karttapiiirroksilla. Eräs niistä oli professori Ohto Mannisen Venäjän arkistoista löytämä Neuvostoliiton alustava hyökkäyssuunnitelma, josta käy ilmi tarkoitus murtaa suomalaisten puolustus Kuhmossa ja Suomussalmella ja jatkaa hyökkäystä Kajaaniin ja Ouluun Suomen katkaisemiseksi sen kapeimmalta kohdalta ja katkaista maayhteys Ruotsiin.

Hongisto kertoi, että hänen esitelmänsä alkoi, niin kuin tuon ajan tapaan kuului, arvokkaalla päätöksellä: *"Sotamarsalkka Mannerheim lausui päiväkäskyssään Suomen sotilaille 14. päivänä maaliskuuta 1940: "Olen taistellut monilla tanstereilla, mutta en ole vielä nähnyt vertaisianne sotateita."* Niin totta kuin nämä sanat ovat koko Suomen kunniakkaaseen armeijaan nähden, ne sopivat erityisesti niihin sotateihin, jotka Suo-

mussalmen erämaissa joutuivat puolustamaan uskontoaan, kotiaan ja isänmaataan. Heitä vastassa oli suunnaton ylivoima, mutta suomalaisina sotilaina he taistelivat sankarillisesti kyeten lopulta saavuttamaan koko sodan suurimman voiton, Suomussalmen taistelujen kunniakkaan voiton."

Heikki Hongisto havainnollistaa esitystään kartalla. - Valok. Nina Schleifer

Tämän jälkeen esitelmässä oli pieni selostus Suomussalmelle kootusta Erillinen Pataljoona 15:stä, ja sitten siirryttiin sodan alkutapahtumiin: *"Marraskuun 30. päivänä alkoivat sotatoimet Suomussalmellakin. Vahvat vihollisvoimat ylittivät rajan ja etenivät kahdessa ryhmässä, pohjoisempana Juntusrannan ja etelämpänä Raatteen suunnalta. Päähyökkäystä oli odotettu Raatteen tietä myöten, mutta talviset olosuhteet antoivat vihollisen vapaasti valita hyökkäyssuuntansa. Niinpä venäläiset alkoivatkin päärynnäkkönsä Juntusrannasta käsin. Alkutaistelut, joita käytiin kumpaakin vihollisryhmää vastaan, eivät olleet pahempia, mutta sitten vihollisen kasvanut painostus pohjoisemmasta suunnasta aiheutti suomalaisjoukoille pakollisen perääntymisen. Ryssäin tarkoitus oli selvä, Juntusrannan vihollinen sulkisi pienet suomalaisjoukot Raatteen ja Suomussalmen kirkonkylän väliselle tielle, mistä ne olisi helppo murskata."*

Tilanne kävikin hyvin vakavaksi, sillä pohjoisesta etenevät ryssät onnistuivat kiertämään suomalaiskomppaniat pakottaen ne perääntymään. Ennen itenäisyyspäiväämme tapahtuneet taistelut olivat siis olleet viholliselle jonkin verran tuloksellisia, vaikka olivatkin tuottaneet sille suuria tappioita. Voimakas hyökkäys jatkui, ja rajan takaa tuli yhä uusia ryssälaumoja. Pian saatiin tietää Neuvostoliiton koko 163. divisioonan ylittäneen rajan Juntusrannan kohdalla, vieläpä muutamilla erikoisjoukoilla vahvistettuna. Tällöin oli tehtävä raskas päätös, Suomussalmen komea kirkonkylä oli jätettävä viholliselle, sillä muuten suomalaisjoukkoja olisi odottanut varma tuho, ja vihollisen pian yhtyville hyökkäysryhmille olisi avautunut avoin tie länteen. Väsyneet joukot saivat käskyn vetäytyä järvikannaksen taakse. Tästä syystä päätti ylipäällikkö lähettää Suomussalmellekin lisävoimia määräten samalla tällä rintamanosalla taistelevien joukkojen komentajaksi eversti Hjalmar Siilasvuon.

Joulukuun 7. päivänä vihollinen valtasi suomalaisten sitä ennen poroksi polttaman kirkonkylän. Mutta nyt saapui suomalaisillekin lisävoimia, ja muodostui prikaati, joka kuitenkin oli toistaiseksi kokonaan vailla tykistöä. Ja kun joulukuun 9. päivänä tapahtunut vihollisen voimakas hyökkäys Kiantajärven lounaispuolella olevia joukkojamme vastaan verisesti torjuttiin, oli jo valmisteilla omakin hyökkäys. Tulleet apujoukot antoivat suomalaisille rohkeutta, ja jokainen oli varma, että taisteluiden käännekohta oli saavutettu. Vaikka hyökkäysvaunuja olikin tykistön puutteessa mahdoton tuhota, jos ne mahdollisesti tulisivat jälle, eikä etukäteen valmistettuja asemiakaan ollut, pitivät urhoolliset joukot nyt vihollisen kurissa. Pian oli Kiantajärven jäällä kaatuneita vihollisia enemmän kuin oli suomalaisia puolustajia.

Eversti Siilasvuon suunnitelmana oli erottaa yhtyneet vihollisrivistöt toisistaan, lyödä kiila niiden väliin ja nujertaa ensin toinen, sitten toinen vihollisryhmä. Joulukuun 11. päivänä alkoikin sitten ensimmäinen suomalaishyökkäys, ns. kirkonkylän hyökkäystaistelu. Eteneviä joukkoja johti everstiluutnantti Mäkinie. Taitavasti suunniteltua hyökkäystä eivät viholliset voineet kestää. Rohkein rynnäköin vallattiin tukikohta toisensa jälkeen. Vihollisen tappiot olivat suuret, ja sotasaalista alkoi kertyä. Todellinen suomalainen taistelumielä oli vallannut joukot. Ylivoimaisuudesta huolimatta ryssäin ei auttanut muu kuin perääntyä, ja 13. päivänä suomalaiskomppaniat olivat, huolimatta hirvittävästä konekiväärien, suorasuuntaustykien ja lentohävittäjien tulesta, kirkonkylän edustalla.

Raatteen tie hiljenee 7. tammikuuta. Uhka maan kahtia jakamisesta on poistunut. - Kuvateksti ja valok. Suomen kuvalehti 26.11.1999, s. 28, Einari Aakenuksen kokoelma

Taistelun aikana vaadittiin suomalaisilta usein tavatonta rohkeutta. Erään kirkonkylän liepeillä olevan kukkulan takaa ilmestyi äkkiä kaksi hyökkäysvaunua. Harva metsä ei kyennyt suojaamaan suomalaisjoukkoja, jotka olivat juuri vallanneet pistimin ja pistoolein

vihollisen vahvasti varustetun tukikohdan. Hyökkäysvaunut oli saatava poistumaan. Pari rohkeata reserviupseeria lähti silloin ryömimään tankkeja kohti, toisella iso Mauser, toisella kasapanos kädessään. Kun edellinen oli saapunut noin 30 metrin päähän vaunusta, tyhjensi hän äkkiä pistoolinsa hyökkäysvaunun tähystysaukkoon. Sen konekivääri vastasi, ja reservin vänrikki heittäytyi maahan ampuakseen hetken kulluttua toisen lippaan vaunua kohti. Jälleen vastasi konekivääri, mutta nuori upseerimme tyhjensi vielä kolmannenkin lippaan, ja silloin tankit poistuivat. Toinen upseereista ei kerinnyt edes heittää kasapanostaan, niin kiire tuli tankeille. Verinen taistelu ratkesi vihdoinkin joulukuun 16. päivänä suomalaisten voittoon. Suomussalmen kirkonkylä oli jälleen omissa käsissä ja, mikä tärkeintä, vihollisen yhteydet etelään ja itään oli katkaistu.

Joulukuun puolivälissä saapui suomalaisille ensimmäinen tykistöosasto, kokonaista neljä kanuunaa, ja niinpä vähän ennen joulua suoritettiin sitten ensimmäiset iskut sekä Hulkonniemen että Raatteen suuntaan. Viimeksimainitulta taholta uhkasikin suuri vaara. 44. venäläinen divisioona oli nimittäin odottamassa Raatteen tiellä. Sille ei millään tavalla olisi ollut mahdotonta pyrkiä uudelleen pohjoisemman divisioonan yhteyteen. Kirkonkylän sekä sitä seuranneen Hulkonniemen taistelun aikana se pysyi vain hyvin pienten suomalaisosastojen sitä pidättäessä täysin toimetomana. Raatteen tiellä olevat joukot olivat ukrainalaisia miehiä, ja näissä heräsi jo ensimmäisten hyökkäysten aikana sellainen pelko suomalaisia kohtaan, etteivät he tästä enää vapautuneetkaan.

Mutta suomalaisjoukkojenkin suuruus lisääntyi vielä ennen joulua. Prikaatista kasvoi lähes divisioona. Aluksi se ei sitä nimeä tosin olisi ansainnut, mutta vähi-

tellen siihen tuli pienempiä osastoja lisää. Nyt saatettiin aloittaa suuri hyökkäys, joka onnistuttuaan johtaisi 163. divisioonan tuhoon. Joulukuun 27. päivänä alkoikin suurtaistelu. Kuolemaa halveksien, täynnä sankarillista intoa rynnistivät sotilaamme eteenpäin. Ensimmäiset vihollisryhmät ajettiin voimakkaasti taaksepäin. Koko ajan Raatteen tieltä kohdistuva 44. divisioonan antama uhka pakotti suomalaiset yrittämään kaikkensa. Huolimatta vihollisen raivokkaista ponnistuksista säilyttää asemansa olivat suomalaiset ensimmäisen hyökkäyspäivän päättyessä lyöneet useita vihollisjoukkoja ja tuhonneet lukemattomia korsuja mutta tästä saaneet antaa monta kallista uhria isänmaalle. Kaikesta huolimatta ei kuitenkaan ensimmäinen taistelupäivä ollut tuonut ratkaisua. Raatteen tien muodostama uhka paisui hetki hetkeltä. Onneksi suomalaisille saapui silloin rintamalle uusi vastaperustettu sissipataljoona, joka lähetettiin vahvistamaan Raatteen vihollista pidättelevää suomalaiskomppaniaa.

Suomussalmen taistelijoita tauolla

- Valok. teoksesta "Viisi sodan vuotta", s. 148

Seuraavana taistelupäivänä jo aikaisin aamulla alkoivat joukkomme, jotka olivat nukkuneet yönsä paljaalla hangella kovassa pakkasessa, jatkaa hyökkäystään majuri Karin toimiessa näiden joukkojen komentajana. Vähin erin rysäläisjoukot jättivät asemansa ja alkoivat

toivottoman paon Kiantajärven jäätä myöten. Hyvin suuri osa 163. divisioonasta oli tuhottu käydyissä taisteluissa, ja pakenevat löysivät kohtalonsa suomalaisen metsän keskellä sissijoukkojen toimesta. Suomalaiset olivat kaikkialla, eivätkä missään. Heitä oli mahdoton vastustaa.”

Tämän jälkeen esitelmässä käsiteltiin runsasta sotasaalista. ”Heikosti aseistetut suomalaisjoukot saivat tervetulleeseen ase-täydennyksen. Saaliin joukossa oli ennen saadun lisäksi 6 haupitsia, 13 kenttä- ja 2 it-tykkiä, 4 it-konekivääriä, 11 hyökkäysvaunua, 2 panssariautoa, 150 kuorma-autoa, 250 hevosta sekä runsaasti ammuksia. Myös saattoivat joukkomme kotirintamalle tiedottaa saaneensa noin 500 vankia. Sotilaitten taisteluinto ja rohkeus olivat johtaneet Suomen aseiden loistavaan voittoon. Illan tullen suomalaisjoukot suorittivat jumalanpalveluksen kiittäen Herraa saavutetusta voitosta.”

Heikki Hongisto totesi, että tällä tavoin siis koulupoika oman armeijan ponnistuksia ihannoiden ja ylisanojakin käyttäen kertoi venäläisdivisioonan tuhosta. Aistittavissa on talvisodan aikainen kodin, uskonnon ja isänmaan puolesta –henki. Kertomus ei hänen mielestään todellakaan ole sotahistoriallinen, eikä koulupoika osannut puuttua juuri lainkaan strategiaan näkökohtiin, ei myöskään esikuntatyöskentelyyn.

Esitelmä jatkui selostuksella Raatteen tien taisteluista, ohessa esimerkki: ”Venäläisrykmenttien tuhoamista varten olivat partiojoukot jo pitkähkön ajan tehneet pieniä sivustahyökkäyksiä vihollisen kimppuun. Missä vain venäläiset olivat pakkasen suojaksi sytyttäneet nuotion, siellä oli myös suomalainen hiihtopartio. Aaveina hiipivät hiihtäjämestarit nuotioiden ympärille, heittivät käsikranaattinsa ja tuhosivat konepis-

tooleillaan jäljelle jääneet viholliset. Ja ennen kuin naapurinuotioiden asukkaat olivat ennättäneet apuun, olivat sissit tuulen lailla hiihtäneet tiehensä. Tämä sekä suomalaiskomppanioiden yritykset tuhota kaikki Raatteen tien eteläpuolella olevat vihollisryhmät kypsyttivät tulevaa divisioonan tuhoa. Eräs osasto eristettiin kokonaan muista. Syntyi ensimmäinen Raatteen motti, Haukilan motti.”

Seuraavaksi esitelmässä kerrottiin joukkojen koostumuksesta ja komentajista: ”Lopullinen hyökkäyssuunnitelma valmistui. Tammikuun 4. päivänä antoi komentaja joukoilleen hyökkäyskäskyn, ja seuraavana päivänä alkoikin sitten Raatteen taistelu. Ensimmäinen taistelupäivä ei vielä missään johtanut lopulliseen ratkaisuun, mutta vihollisen liikumisvapautta oli suuresti rajoitettu. Neljästä eri suunnasta everstiluutnantti Fagernäsin, majuri Karin, everstiluutnantti Mäkinien ja everstiluutnantti Mandelinin johtamat joukot etenivät Raatteen tielle saakka, lähinnä rajaa toimivan ryhmä Fagernäsin räjäyttäessä pari maantiesiltaa vihollisyhteyksien katkaisemiseksi. Taistelupäivä oli ollut verinen. Monen urhoollisen suomalaisen sotilaan sydänveri punasi puhdasta hankea.

Seuraavana päivänä jatkui suomalaishyökkäys, ja vihollisdivisioonan luhistuminen alkoi. Useissa kohdin taisteltiin mies miestä vastaan. Suomalaisia ei voinut estää mikään. Vasta sankarikuo-
lema pysäytti heidän etenemisensä. Rajujen hyökkäyksien tuloksena oli maantie paloiteltu motteihin, joista Haukilan motti oli jo tuhottu. Seuraava päivä toi mukanaan vihollisdivisioonan tuhon. Ukrainalaiset sotilaat oli vallannut ääretön kauhu. Epätoivoisina kahlasivat voitettut viholliset lumessa tietämättä minne mennä. Järkevimmät heittivät aseensa, mutta monin paikoin vihollinen

kuitenkin teki kovaa vastarinta. Niistä venäläisistä, jotka politrukkien uhkaukset olivat saattaneet mistään välittämättömiksi, vain harvat välttivät kohtalonsa, Vertoja vailla oleva tuhoamistais-telu oli päättynyt divisioona Vinogradoffin, kuten sitä myös komentajansa mukaan nimitetään, täydelliseen tuhoon.”

Raatteen tien valtava sotasaalis, otetut vangit jne. olivat seuraavaksi käsittelyn kohteina. Heikki Hongiston esitelmä päättyi seuraavasti: ”Raatteen taistelu lopetti sotatoimet Suomussalmella, mutta suomalaiset sankarijoukot siirtyivät Kuhmon rintamalle, missä niiden rivit vielä monessa ankarassa taistelussa harvenivat. Ansioistaan Suomussalmen taisteluissa korotettiin eversti Siilasvuo kenraalimajuriksi, everstiluutnantit Mäkinie ja Fagernäs eversteiksi sekä majuri Kari everstiluutnantiksi.

Raatteen samoin kuin muutkin Suomussalmen taistelut ratkaisi vihollisyhteyksien täydellinen katkaiseminen, mikä taas oli loistavan sissitoiminnan tulos. Mutta suurin ansio näihin voittoihin lankeaa suomalaisille sotateille, jotka vaivojaan säästämättä rohkeasti puolustivat maataan kuolemaan asti. Joukoille annettu tehtävä suoritettiin loppuun huolimatta kalliista uhreista. He

antoivat nöyrinä elämänsä isänmaan, kodin ja uskonnon puolesta. He näyttivät Suomen kansalle kunnian tien, joka oli raskas, mutta ainoa.”

Einari Aakenus - Valok. Nina Schleifer

Tämän mielenkiintoisen esitelmän jälkeen pääsimme vielä tutustumaan toisen silloisen koulupojan, Einari Aakenuksen, hienoon lehtileikekokoelmaan, jossa oli kuvia myös Raatteentieltä. Kokoelma sisältää lehdissä julkaistuja kuvia ja karttoja aikajärjestyksessä. Aakenus pyysi käsittelemään leikekirjaa varoen, sillä se on kovin hauras, koska 1940-luvulla ei vielä ollut käytössä hapottomia papereita ja sanomalehtipaperikin oli melkein puhdasta hioketta, jonka joukossa oli vähän sulfiittia.

Nina Schleifer

SUURJUOKSIJAN KOTIINPALUU

Hakkapeliitta nro 29/1940 kertoo oheisen kuvan kuvatekstissä äskettäin kotimaahan palanneesta suurjuoksija Taisto Mäestä, joka oli Amerikassa juossut miljoonia Suomelle jaettavaksi sodan johdosta kärsimään joutuneille. Kuvassa hän on ojentamassa Amerikan tuliaisia talon nuorelle neidille.

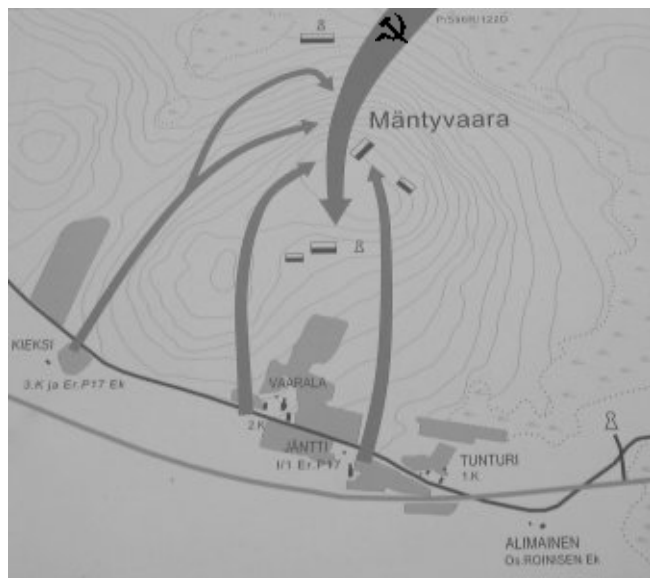
Raimo Berkan

MÄNTYVAARAN TAISTELU

Eräs sotahistoriamme uljaimmista taisteluista käytiin Mäntyvaarassa 20.12.1939 kahdenkymmenen asteen pakkasessa. Neuvostoliittolainen pataljoona hyökkäsi yllättäen erämaan kautta suomalaisten selustaan Kuusamon-Kemijärven tielle klo 14. Aikomus oli katkaista tie joulukuun 21. päivän vastaisena yönä syntymäpäivälahjaksi ”Isä Stalinille”.

Tien varressa levossa olleet suomalaiset Er.P 17:n joukot aloittivat vastahyökkäyksen vihollisen kiivaassa tulella. Salalaisista perustettu 1. komppania ja Pelkosenniemen ja Savukosken miehistä perustettu 2. komppania lähtivät hyökkäämään tien yli suoraan kohti lumisen vaaran lakea. Kolme kilometriä lännempänä ollut kemijärveläisistä perustettu 3. komppania lähti hälytyksen saatuaan saartamaan neuvostojoukkoja kiertäen niiden selustaan pohjoisen kautta.

Viitostien varrella oleva opaskartta Mäntyvaaran taistelusta. Vanha Viitostie näkyy kartassa tummempana, uusi vaaleampana. Joukkohaudat on karttaan merkitty seuraavalla tunnuksella:

- Valok. Nina Schleifer

Taistelut olivat rajuja. Sotahistorian laitoksen Pentti Airion tekemässä julkaisussa *"Sallan suunnan taistelut 1939-1940"* kerrotaan mm: *"Tappiolistalla oli niin paljon upseereita, että kesken taistelun lähetit tulivat pyytämään majuri Roinisen komentopaikalta upseeritädennystä taistelun jatkamiseksi. Roinisen laatiman taistelukertomuksen mukaan miehet ilmoittivat kyllä jatkavansa taistelua mutta tarvitsevansa upseereita johtajiksi."* Useita tunteja kestänyt, osittain käsikähmänä käyty yllätystaistelu kääntyi lopulta suomalaisten voitoksi. Suomalaiset olivat jättäneet reppunsa lähtöalueelle, ja niinpä venäläiset erotuivat selässä kannetusta repusta ja piippalakista. Pimeässä tunnustelemalla selvisi, oliko kyseessä oma vai vihollisen sotilas. Vihollisiksi tunnistetut tapettiin lähitaistelussa puukolla tai pistimellä.

Venäläinen sotavanki piippalakki päässään

- Valok. julkaisusta *"Sallan suunnan taistelut 1939-1940"*, s.29

Ennen keskiyötä taistelu oli ohi. Taistelussa kaatui noin 300 venäläistä ja 17 suomalaista, lisäksi 29 miestä haavoittui. Neuvostojoukkojen eteneminen 20 kilometrin päässä olevan Kemijärven suuntaan tyrehtyi kuitenkin taistelun jälkeen.

Mäntyvaaran taistelun muistomerkkiin ovat taisteluun osallistuneet veteraanit halunneet kirjoitettavan: *"Tässä auttoi Herra"*. Tämä urhea taistelu ja siitä tehty muistomerkki tulivat puheeksi joulukuun lounastilaisuudessamme, joten siitä otettu valokuva on tämän lehden kannessa.

Jyrki Uutela & Nina Schleifer

ISÄNMAALLISET ÄÄRI- LIIKKEET ESILLÄ NURMIJÄRVELLÄ

Tunnettu keräilijä, vanhempi kons-
taapeli Hannu Lakee, piti jälleen
perinteeksi muodostuneen syys-
näyttelyn marraskuun puolivälissä Nur-
mijärven käräjäsalissa. Aiheena olivat
tällä kertaa Lapuan Liike ja sen seuraaja
Isänmaallinen Kansanliike (IKL).

Näyttelyä avattaessa paikalla oli vapaus-
sodan perinnetyöstä sekä paikallisella et-
tä valtakunnallisella tasolla tunnettuja
henkilöitä, ja avajaisiin oli ehtinyt myös
eduskunnan puolustusvaliokunnan pu-
heenjohtaja Jussi Niinistö. Virallisen
osuuden jälkeen näyttelyyn saapui lähin-
nä paikallista yleisöä.

Lakeen kokoelmia olivat täydentäneet
omalla materiaalillaan Keijo Kyötilä ja
Pekka Salo. Paikalliset reserviläiset aut-
toivat näyttelyn pystytyksessä ja purka-
misessa ajan henkeen sopiviin asuihin
pukeutuneina.

*Näyttelyn järjestäjä Hannu Lakee
tavoittelee marssiaskelia taustalla
olevan talonpoikaismarssin kuvan
tahtiin. - Valok. Seppo Simola*

Lapuan Liikettä koskeva materiaali oli
pääosin järjestön käytössä ollutta. IKL-
aineistossa oli paljon järjestön rahoituk-
sen tueksi tuotettua myyntimateriaalia
kuten postikortteja. Kylttejä, julisteita ja
muuta painotuotteita - kuten järjestölehti
Ajan Suuntaa - oli mukana edustava
otos. Salin peräseinän kuvasuurennoiset
kertoivat matkasta talonpoikaismarssille
ja itse marssista.

Näyttelyn ainutlaatuisinta nähtävää olivat
IKL:n johtohahmolle Paavo Susitaipaleelle
kuuluneet esineet, kuten hänen piippunsa,
talonpoikaismarssin käsivarsinauha ja
muutamat poiminat hänen kirjastostaan.

Lapuan Liike oli spontaani kansanliike.
Kommunismi koettiin nousevaksi uhaksi,
ja sitä herättiin vastustamaan erityisesti
Pohjanmaalla 1920-luvun lopulla. La-
puan Liikkeen suuri voimannäyttö oli ta-
lonpoikaismarssi heinäkuussa 1930.
Kulminaatiopiste ja samalla toiminnan
loppu oli Mäntsälän kapina helmi-maa-
liskuun vaihteessa 1932.

Isänmaan edun valvontaa jatkoi IKL, jos-
ta tuli myös eduskuntapuolue. Toiminta
ei enää ollut spontaania kansalaistoimin-
taa, vaan demokratian ja puoluejärjestel-
män kautta toteutettua.

Lakeen näyttelyt ovat olleet erittäin kiin-
nostavia. Sota- ja lähihistoriaan liitty-
neet aiheet ovat käsitelleet mm. vapaus-
sotaa, heimosotia, talvisotaa, jatkosotaa
sekä Puolustusvoimain merkkejä, tun-
nuksia ja asepukuja. Aiempiin näyttelyi-
hin voi tutustua leikekirjojen avulla.

Näyttelyt olisivat asioihin lähemmin pe-
rehtymättömille oivallinen ikkuna lähi-
menneisyyteen, mutta suppea, vain yh-
teen viikonloppuun rajoittuva aukioloai-
ka karsii valitettavasti suuren osan po-
tentiaalista yleisöä pois. Erityisesti kou-
lulaisille näyttelyt olisivat erinomainen
historian elävöittämiskeino.

Seppo Simola

SEMINAARI LAIHIAN LUKIOSSA 4.12.2012 ”KOHTI VAPAUSSODAN ALKAMISEN 95–VUOTIS- JUHLAA”

Tiedämmekö tarpeeksi ja tasapuolisesti, mitä kaikkea liittyi Suomen itsenäistymiseen ja mitä tapahtui? Peitelläänkö meillä vuoden 1918 sodan nimikikkailulla sen oikea luonne ja saavutettu lopputulos? Onko meillä edelleenkin tarve toimia niin, että peittelemme silloisen Neuvosto-Venäjäksi muuttumassa olleen Venäjän osuutta syntyneeseen sotaan? Olisiko aika palata juurille ja avata tapahtumat, jotka johtivat sotaan, jossa maamme itsenäisyys varmistui? Mistä kaikki alkoi ja mihin päättyi?

Edellä kirjoitettu oli seminaarin lähtökohta, mikä oli myös tiedotusvälineisiin menneessä tiedotteessa. Siinä oli myös Mannerheimin lausuma huoli sisällissotakäsittelyn vaikutuksesta vapaussodan todelliseen saavutukseen. Seminaaria seuraamaan saapuivat paikallislehden ja Pohjalaisen toimittajat.

Seminaarin tavoitteeksi asetin lukiolaisten tietämyksen lisäämisen vapaussodasta: miten siihen jouduttiin ja miten se alkoi Pohjanmaalla sekä sodan nimikysymyksen historian. Tiesin, että koulun opetuksessa asia käsitellään sisällissotana siitä syystä, että halutaan olla neutraaleja.

Seminaari oli avoin, mutta arkiaamun huomioiden emme saavuttaneet suurta ulkopuolisten osallistumista. Pääkohteen eli lukion oppilaiden lisäksi seminaariin osallistui yläasteen luokkia. Alustuksia ja paneelikeskustelua oli kerrallaan kuuntelemassa 30-50 oppilasta. Seminaarissa käsitelimme kolmen otsakkeen puitteis-

sa tapahtumia Suomessa 1917 ja niiden seurauksia, pohjalaisten suojeluskuntien venäläisjoukkojen aseistariisuntaa ja vapaussodan alkuasetelman varmistamista sekä sodan nimikysymystä.

Ensimmäisessä alustuksessa käsittelin Venäjän sisäisen kehityksen keskeisiä vaikutuksia Suomessa, väkivaltaisuuksia vuoden 1917 aikana, syksyn 1917 eduskuntavaalien merkitystä ja itsenäisyyden julistamiseen johtaneita vaihteita sekä vallankumouksen alkua. Osuuteni päätteeksi käsittelin *”Vuosien 1917 ja 1918 kaikuja tuleville vuosikymmenille. Vapaussodan loppuselvittelyissä kapinajohtajat pakenivat Venäjälle hyläten joukkonsa. Mukana oli myös puolet Sosialidemokraattien kansanedustajista. Näistä aineksista muodostui solu, joka yritti jatkaa sitä, mikä epäonnistui talvella 1918. Venäjällä perustettiin Suomen Kommunistinen puolue elokuun 28. päivänä 1918. Sen toiminnan tavoitteena oli perustaa aseellisen vallankumouksen kautta Suomeen rautainen työväen diktatuuri. Suomen eduskunnassa kommunistien peitejärjestön kansanedustaja teki lakiesityksen, jossa vaadittiin Suomen liittämistä sosialistisena neuvostotasavaltaana Neuvostotasavaltojen joukkoon. Maanalainen kumousyritys jatkui siis Suomessa Moskovasta ohjattuna. Voitte kuvitella, miltä tämä kaikki tuntui kapinan kukistaneista suomalaista 1920 luvulla.”*

Laihialaisen Heikki Peltomäen alustus keskittyi pohjalaisten suojeluskuntien valmiuksien kehittymiseen Saksasta tulleiden jääkäreiden, ns. ”Heiskasen staa-bin”, aloittaessa suojeluskunnissa vapaaehtoisten koulutuksen. Juho Heiskasen johtamana 14 jääkäriä koulutti marraskuun 1917 alusta tammikuun 1918 loppuun 15 pitäjän alueella noin 3 000 henkilöä. Heikki Peltomäen mukaan jääkäreiden koulutustoiminnalla oli iso merkitys suojeluskuntien taisteluvalmiuteen

vapaussodan alkuvaiheessa. Pohjalaisista suojeluskunnista tuli sotilaallisesti organisoituja joukkoja, joissa toimivat vastuulliset johtajat.

Professori Kari Hokkanen keskittyi esityksessään sodan nimikysymykseen kolmesta näkökulmasta. Hänen mukaansa sodan voittajat käyttivät sodasta vapaussota-nimitystä. Se korostaa sodan lopputulosta eli Suomen vapautumista Venäjän yhteydestä ja itsenäistymistä. Sodan voittajat käyttivät sodasta myös kapinanimitystä, joka Hokkasen mukaan korostaa sodan oikeudellista puolta. Taistelussa vastakkain olivat Suomen laillisen hallituksen armeija ja vallankaappauksen jälkeen muodostetun punaisen hallituksen eli kansanvaltuuskunnan armeija, punakaartit. Sodan hävinnyt osapuoli käytti nimeä vallankumous. Kun sodan jälkeen alettiin kirjoittaa sodan historiaa, punainen puoli puhui usein luokkasodasta. Kari Hokkasen mukaan näiden kahden vastakkaisen näkemyksen väliin syntyivät käsitteet sisällissota ja kansalaissota neutraalimpina nimityksinä. Talvisodan aikana ja sen jälkeen käytettiin myös runollista nimitystä veljessota. Professori Kari Hokkasen mielestä osuvin nimitys on vapaussota, koska tärkeintä oli sodan lopputuloksen vaikutus itsenäistymiseen.

Paneelissa valaistiin erityisesti historian nykyopetuksen linjaa sodan nimityskysymyksessä, ja vaikutelmaksi jäi, että nykyään puhutaan vain ja ainoastaan Suomen sisällissodasta. Tässä seminaarissa Laihian lukion oppilaat saivat kuulla mistäkin sodan nimityksistä ja erityisesti vapaussota-käsitteestä. Paneelissa putkahti esille myös Tarton rauha ja sen merkitys itsenäistymiselle. Kari Hokkasen mukaan Neuvosto-Venäjä tunnusti vasta siinä sopimuksessa ”valkoisen Suomen” itsenäisyyden. Vapaussodan syttyessä bolševikit katsoivat Suomen itsenäisyyden tunnustamisen vuoden 1917 lopussa tarkoittaneen

vain ”punaista Suomea”. Käsitykseni mukaan Tarton rauhakin vahvistaa sodan oikeaa luonnetta ja sen lopputulosta. Kyseessä oli vapaussota.

*Vapaussodan ja itsenäisyyden
Etelä-Pohjanmaan perinneyhdistys ry:n puheenjohtaja
eversti evp Jorma Jokisalo*

Jorma Jokisalo esitelmöi Vuoden 1917 tapahtumista Suomessa.

- Valok. <http://www.vapaussotaeppey.fi>

Paneelikeskustelussa Jukka Heinonen, Heikki Peltomäki ja Kari Hokkanen.

- Valok. <http://www.vapaussotaeppey.fi>

HÄME, KARJALA, VIENAN RANNAT JA MAAT ... UUSIA NÄKEMYKSIÄ SUKUKANSOISTAMME

Viime vuosisadan loppupuolella tapahtunut suuri murros Itä-Euroopassa ja sitä seurannut kommunistisen järjestelmän kaatuminen saivat aikaan usean kansakunnan vapautumisen ja itsenäistymisen. Vapautumisen tuulet ovat nähtävissä nyt myös suomen-sukuisten kansojen parissa Venäjällä.

Helsingissä Ostrobotnian ylioppilastaltoa vastapäätä, pienessä kulmapuistikossa, sijaitsee tiedemies Matias Aleksanteri Castrénin (1813-1852) patsas. Hän oli uranuurtaja uralilaisten sukukieltemme tutkimuksissa. Kun Helsingin yliopisto vuonna 1850 sai ensimmäisen suomen kielen professorin viran, nimitettiin Matias Castrén sen ensimmäiseksi haltijaksi.

Suomalais-ugrilaisten kielten ja kansojen tutkimus virisi jo 1600-luvulla Keski-Euroopan henkisissä keskuksissa. Alan merkittävimmiksi tukikohdiksi nousivat silloin Göttingenin ja Upsalan yliopistot sekä Pietarin keisarillinen tiedeakatemia. Suomeen saapuivat uudet opit vasta Henrik Gabriel Porthanin aikana ja hänen tuominaan 1700-luvun lopulla. Jo kansallisessa heräämisessämme 1800-luvun puolivälissä oli mukana vahva tietoisuus suomalais-ugrilaisten kansojen kokonaisuudesta ja näiden kansojen auttamisesta.

Suomalais-ugrilaisen Seuran perustaminen vuonna 1883 merkitsi ratkaisevaa käännettä tutkimukselle. Kolmen vuosikymmenen ajan (1884-1914) seura lähetti kymmenittäin stipendiaatteja läheisempien ja kaukaisempien sukukansojen pariin. Näin alkanut tutkimushanke kuuluu maamme tieteenhistorian mittavimpiin. Seuralle kertyi jättiläisaineisto, jonka

tutkimustuloksia on laajasti julkaistu. Mainittakoon, että seuran alkuunpanijan, professori Otto Donnerin poika Kai Reinhold Donner toimi aktiivisesti jääkäriliikkeessä ja kuului myöhemmin Jääkäriliiton harvalukuisen kunniajäsenten joukkoon. Myös hän oli innokas tutkija, ja oli vuonna 1914 palaamassa toiselta matkaltaan Siperian samojedien keskuudesta suursodan jo raivotessa Euroopassa.

1850-luvulla alkanut Aleksanteri II:n vapaamielinen hallituskausi merkitsi suomalaiskansalliselle liikkeelle nopeaa etenemistä. Myös innostus Ruotsista meille tulleeeseen kristilliseen lähetystyöhön johdi vuonna 1859 Suomen Lähetysseuran perustamiseen. Sen perustamiskokouksessa olivat läsnä mm. Sakari Topelius ja Elias Lönnrot. Seuran perustamisen tavoitteena oli sukukansojen tavoittaminen ja kristinuskon vieminen niille. Keisari Aleksanteri II vahvisti myönteisellä päätöksellään seuran perustamisen mutta kielsi lähetystyön Venäjällä. Kun sitten saksalainen Reinin lähetysseura tarjosi Lounais-Afrikasta Ambomaata suomalaisille lähetyskentäksi, alkoi lähetystyö siellä 1870. Inkeriläisen Martti Rautasen elämäntyö tunnetaan nykyisessä Namibiasa. Sen sijaan Venäjän ovet pysyivät suljettuina, vaikka lukuisia yrityksiä tehtiin vuosisadan vaihteen molemmin puolin sukukansojen saamiseksi lähetystyön piiriin. Uusiksi lähetyskentiksi jouduttiin ottamaan jopa Kiina ja Japani.

Vapaa uskontolainsäädäntö toteutettiin Venäjällä virallisesti vuonna 1990. Tämä mahdollisti sen, mitä Suomen Lähetysseura oli yli 130 vuoden ajan odottanut ensin keisariaikana ja sitten kommunistisen hallinnon aikana, eli ulkomaisen lähetystyön Venäjän alueella. Työn etäsu-kukansojen parissa aloitti Inkerin kansallinen ja hengellinen herättäjä pastori Arvo Survo Mordvan tasavallan pääkaupungissa Saranskissa, jonne 1991 perustettiin kansallinen luterilainen seurakunta.

Suomalais-virolainen aviopari Juha ja Anu Väliaho työskentelivät lähetystehtävissä Marin tasavallan pääkaupungissa Joshkar-Olassa. Sinne perustettiin Inkerin kirkon alainen luterilainen seurakunta sekä rakennettiin kirkko ja seurakuntatalo osittain vapaaehtoisten pohjalaisien kirvesmiesten tekemänä. Yhdessä tuhkasta nousseen ja 1992 Viron kirkosta itsenäistyneen Inkerin luterilaisen kirkon kanssa otti Suomen Lähetyseura vuoden 1999 alusta tukeakseen Inkerin kirkon sukukansatyötä Marin, Mordvan ja Udmurtian tasavalloissa.

Raamattu Suomen Suvulle –hanke käsittää 12 Venäjällä puhuttavaa suomalais-ugrilaista kieltä, joista yhdelläkään ei ole vielä koko raamattua. Sen sijaan osakäännöksiä on jaettu lähetystyön yhteydessä. Käännöshanke on edennyt yli puolivälin. Uusi testamentti on julkaistu udmurtin, livvin, vepsän, ersämordvan, komin ja marin kielellä. Mainittakoon, että Marin tasavallassa kieli on elpymässä. Se on nyt tasavallan virallinen kieli venäjän ohella. Tämän tasavallan yli 400 koulusta 280:ssä opetetaan marin kieltä. Myös 160 lastentarhassa puhutaan marin kieltä. Ennen melkein kielletty sukukielemme, jossa on lähes 800 suomenkielistä sanaa, on päässyt pannasta. Volgan mutkassa elää tänään Euroopan pakanallisin heimokansamme, jolle luonnonuskonto uhrieläimiseen on vielä todellisuutta. Maaseudulla on myös kyliä, joissa ei edes osata venäjän kieltä. Sen, minkä Mikael Agricola aikanaan antoi suomalaisuudelle, voimme me nyt puolestamme antaa edelleen sukukansoillemme.

Tammikuussa 1990 perustettiin Helsingissä M. A. Castrénin seura. Sen tarkoituksena on luoda yhteyksiä ja edistää vuorovaikutusta Suomen ja Venäjällä asuvien uralilaisia kieliä puhuvien kansojen välillä, tehdä tunnetuksi näiden kansojen kulttuuria Suomessa sekä tukea niiden kulttuuripyrkimyksiä ja oman kielen

viljelyä. Seura käynnisti jo alkuvaiheessaan kulttuuri- ja stipendiaattivaihdon Suomen ja Marin tasavallan välillä. Vuonna 1991 seura järjesti uralilaisen kirjallisuuskonferenssin, johon kutsuttiin kirjailijoita ja äidinkielen asiantuntijoita uralilaisia kieliä puhuvien kansojen parista. Vuodesta 1994 lähtien M. A. Castrénin seura on toiminut opetusministeriön rahoittaman sukukansaohjelman vastuullisena toteuttajana. Sukukansaohjelman tavoitteena on auttaa Venäjän suomalais-ugrilaisia kansoja säilyttämään koulutuksellisia ja kulttuurisia suhteita Suomen kanssa. Sukukansaohjelmalla tuetaan sukukansojen kulttuuriperintöä, kieltä, kulttuuri-identiteettiä ja koulutusta. Lisäksi ohjelmaan kuuluu myös museo- ja kirjastoalan yhteistyö. Uusimpana mukaan on tullut radion ja television kautta välitettävät ohjelmat, jotka liittyvät kieleen ja kulttuuriin.

Seura on tehnyt näiden vuosien kuluessa menestyksellisesti mittavaa kulttuurityötä sukukansojemme parissa. Pääpainopistealueita ovat olleet oppimateriaalin tuottaminen ja julkaisutuki, sanomalehtien tukitilaukset, henkilövaihto ja suomen kielen opetus, koulutusyhteistyö ja asiantuntijakurssit. Oppimateriaali- ja julkaisutuen tavoitteena on edistää suomalais-ugrilaisten kielten kirjallista käyttöä ja kehittämistä. Henkilövaihdon ja stipendien avulla Suomessa vieraili 1994-2004 vajaat 150 stipendiaattia, jotka olivat tutkijoita tai jatko-opiskelijoita. Paitsi eri alojen stipendiaattivaihtoa suomen kielen opettajia on lähetetty Komin, Mordvan ja Tverin yliopistoihin. Olojen vapautumisen myötä on alettu julkaista aikaisempaa enemmän ja monipuolisemmin eri kieliryhmien omakielistä kirjallisuutta. On ilmestynyt paljonkin uutta kaunokirjallisuutta, runoja ja sanomalehtiä. Omakielisiä historian oppikirjoja julkaistiin Marissa, Mordvassa ja Udmurtiassa. Asiantuntijakoulutusta on järjestetty mm. toimittajille, sähköisen

median edustajille, museo- ja kirjasto- henkilöstölle, ja kurssien avulla on etsitty keinoja suomalais-ugrilaiden kielten luku- ja kirjoitustaidon edistämiseksi. Tietotekniikan kehitys on luonut uudet mitasuhteet. Sukukansat ovat käsin koskettavissa. Niinpä sukukansaohjelman varoilla on saatu Venäjän suomalais-ugrilaisiin kirjastoihin toimiva internet-yhteys sekä verkkokäyttöön kansallisia ja alueellisia aineistoja. Myös virolaisten panos sukukansatyössä on ollut merkittävä. Tarton yliopistossa opiskelee tänään lukuisia sukukansojemme nuoria lupaavia edustajia.

Lopuksi mainittakoon, että viime kesänä järjestettiin Helsingissä suomalais-ugrilaiden kansojen maailmankongressi. Sukukansatyö on jatkunut virkeänä. Myös vastoinikäymisiä on nähty. Ihmisoikeusrikkomuksia on sattunut, eikä todellinen

kansanvalta ole päässyt läpi maassa, joka ei ole kasvanut demokratian merkeissä. Viimeisenä takaiskuna Venäjä on säätänyt lain, jolla käytännössä kielletään yhdistysten ulkomainen rahoitus. Tämä rajoittaa merkittävästi sukukansaohjelman toteutusta, mutta onneksi Suomessa M. A. Castrénin seura toimii edelleen vireästi.

Edellä oleva katsaus on koottu eri lähteistä. Ohessa on joitakin uralilaisia kansoja esitteleviä kotisivujen osoitteita, joista asiasta kiinnostunut löytää satoja sivuja alan tietoutta:

Suomalais-ugrilainen Seura, <http://www.sgr.fi/M.A>.

Castrénin seura, <http://www.helsinki.fi/jarj/macastren/>

Soome-Ugri Rahvaste Infokeskus, <http://www.suri.ee>

Pro Karelia ry, <http://prokarelia.net>

Tuglas-seura, <http://www.tuglas.fi>

Fenno-Ugria, <http://www.fennougria.ee/?lang=fi>

Udmurtia-palvelin, <http://www.udm.ru>

Paul Voss

Kirjaesittely

Sofi Oksanen

KUN KYYHKYSET KATOSIVAT

ISBN 978-952-01-0781-9

Like 2012

Neuvostoliiton miehitysaika oli Virossa vuosina 1940 – 1941 ja 1944 – 1991, Saksan vuosina 1941 – 1944. Sofi Oksanen uusin teos ”*Kun kyyhkyset katosivat*” pohjautuu Viron miehitysaikaan vuosina 1941 – 1966. Viron viisi päivää kestäneestä itsenäisyydestä kerrotaan vain lyhyesti.

Kirja nojaa historiallisiin dokumentteihin, joihin kirjailija on ilmeisen hyvin ja perusteellisesti tutustunut. Teos ei kuitenkaan ole dokumentti vaan kaunokirjallinen teos. Viron miehitysaikojen synkkä historia toki huokuu melkein joka sivulta.

Kirjailija käyttää monessa yhteydessä symbolina kyyhkystä, jota pidetään rauhan, vapauden, viattomuuden ja rakkau- den vertauskuvana ja kristillisessä etiikassa Pyhän Hengen symbolina. Ihmisen valinnoista vaikeissa ja raastavissa tilanteissa kerrotaan terävästi ja myötätuntoisestikin. Useimmiten edessä ei kuitenkaan ole kuin yksi tie.

Arkielämän kuvauksia jää kaipaamaan enemmän. Onhan miehitysaikoinakin Virossa synnytty, oltu lapsia, leikitty ja naurettu, tehty kotiaskareita, kestetty vieraita, jopa iloittu elämästä. Oksanen kuvaa maanviljelijän askareita ja maanviljelyssanastoa asiantuntevin termein. Miehitysten aikana ruoan saanti oli kaupunkiolioissa hankalaa ja välillä vaarallista, joten maalaissukulaiset olivat arvossa. Teurastusajoistakin oli hyvä olla selvillä. Silloin saattoi saada rasvaa, jota voi kaupungissa myydä hengenpitimiksi.

Raadolliset kuvaukset taisteluista, samoin Kuressaaren linnan Kawe-tehtaan veriset kellarit ja Pagarin kellarin hurmeiset tapahtumat värittävät teosta. Tässä teoksessa kaikille käy huonosti, ja jos lyhyitä onnenhetkiä ilmaantuu, kirjailija kiidättää ne pian pois.

Oksasen teksti on rikasta, vaihtelevaa, loisteliasta. Synkästä ja ahdistavasta sisällöstä huolimatta teoksen kiehtovuus melkein nielaisee lukijan mukaansa. Päähenkilöiden tarinoita seuraa jännittyneenä karuihin loppuihin saakka. Kaudeninta kirjassa ovat hellyydellä kuvatut rakkauskohtaukset.

Kirjan päähenkilöistä serkukset ja kasvinkumppanit Roland ja Edgar ovat olleet sotilaskoulutuksessa Suomessa Staffanin saarella. Heidän tehtävänään on heikentää Viron miehittänyttä puna-armeijaa, välittää tietoa etenemisestä liittolaisille Suomeen. Suomesta paluun jälkeisissä taisteluissa Roland, toiveikkaana sodan loppumisesta ja Viron itsenäistymisestä, kerää päiväkirjaansa todisteita bolševikkien teoista vapaustaistelun historian kirjoitusta varten. Hän kirjoittaa siihen vain sellaista, joka ei ole kenellekään vaaraksi tai haitaksi, koska *”vakoojan silmät kiiluivat kaikkialla, niiden loiste oli täynnä kultaa, meidän muiden multaa.”*

Roland, suuri isänmaanystävä, harkitsevainen, luotettava ja rehti maanviljelijä, joka pitää huolta läheisistään, on ottanut ensin Staffanin saarelle ja sitten metsätaisteluihin mukaansa kerskailevan, valehtelevan Edgar-serkkunsa pelastaen tämän lahjusepäilyistä ja neuvostoarmeijasta karkaamisen seurauksista. Edgarin luonteenpiirteet syvenevät vähitellen omanvoitonpyynniksi, tunteettomuudeksi ja julmuudeksi. Tarton kimnaasissa ja yliopistossa saatu koulutus saa hänet halveksimaan niitä, joilla ei ole tällaiseen ollut mahdollisuutta ja tuntemaan itsensä

muuta paremmaksi. Aikanaan hän kidutuksen kohteeksi joutuneista toteaa, että kidutetuiksi joutuvat vain mitättömyydet.

Rolandin Rosalie-morsian on kuvattu iloiseksi, ahkeraksi maalaistalon tyttäreksi, jonka tulevaisuus Rolandin rinnalla näyttää valoisalta ja selkeältä. Hänen elämänsä katkeaa äkillisesti ennen häitä, eikä Roland usko Edgar-serkun kerkeitä selityksiä Rosalien itsemurhasta. On myös raskasta, että Rosalie on haudattu siunaamattomaan maahan.

Juudit, Edgarin vaimo, Rosalien serkku ja rakas ystävätär, on varakkaasta kulttuurikodista, käynyt saksankielisen tyttökoulun ja elänyt iloista nuoruuttaan kahviloissa ja tanssiaisissa. Avioliitto, joka ei ole saanut täyttymystään ja josta hän odotti niin paljon, on suuri pettymys. Syytä hän ei ymmärrä.

Näiden kolmen kohtalot kietoutuvat yhteen, taustalla varjoissa suloinen Rosalie. Kirjan päähenkilöiden kohtalot ovat lohduttomia. Kirjailija on kuitenkin suonut Juuditille ystävyyttä ja rakkautta, Rolandille rakkautta, velvollisuudentunteen läheisiä kohtaan ja voimakkaan isänmaarakkauden. Hän nousee tämän teoksen sankariksi.

Juonipaljastuksia sisältävä kirjaesittely kokonaisuudessaan löytyy yhdistyksemme uusilta internet-sivuilta osoitteesta <http://www.vapaussodanperinto.fi>

Eeva Lampén

<http://www.like.fi/kirjat/kun-kyyhkyset-katosivat>

ISÄNMAALLISUUDESTA

Porvoon Näsin hautausmaalla, vain satakunta metriä Runebergin haudasta länteen, kohoa selvästi havaittava muistomerkki. Useimmat kansallisrunoilijan leposijalla käyvät ryhmät sivuuttavat sen. Korkea tornimaisuus ja karkeahko jyrkkyys eivät juuri viehätä nykyihmisen silmää. Muistomerkkiin kuuluvat myös seppelten laskua varten rakennetut portaat, mutta mikään virallinen lähetystö ei sen askelmia ole kuluttanut enää aikoihin. Se on Eugen Schaumanin ja hänen äitinsä hauta.

Muistomerkillä on tarinansa. Kun Kouluhallituksen nuori virkamies Eugen Schauman oli 16. kesäkuuta 1904 ampuanut Venäjän tsaarin sortovallan vihatuimman edustajan, kenraalikuvernööri Bobrikoffin, ja heti sen jälkeen itsensä, hänet oli haudattava yön pimeydessä tilapäiseen hautaan. Sortajan otteen heikkennyttyä alkoi myös keskustelu kansallisen sankarin asemaan nousseen Schaumanin lopullisesta hautapaikasta. Monet olisivat halunneet sen Helsinkiin, jotta sankarin muisto kansallisina juhlina olisi paremmin suurten yleisjoukkojen elävöitettävissä. Mutta vihdoinkin annettiin perään Schaumanin isän, kenraalin ja senaattorin, tahdolle. Poika oli haudattava Porvooseen jo aiemmin kuolleen äitinsä rinnalle.

Ja kuinka oikeassa vanha sotilas olikaan. Aikojen vaihteluissa kansalliset sankarit tulevat ja menevät, joskus heidät unohdetaan tyystin, joskus heidän tekonsa arvioidaan uudelleen ja toisin, isänmaallisuuden sisältö ja sen vaatimukset muuttuvat. Mutta siinäkin, mikä särkyy ja häviää, pysyy muuttumattomana kaikesta ajallisesta rakkaudesta pyyteettömin ja itseään etsimättömin, äidinrakkaus. Siksi nuoren Schaumanin tomu lepää nyt oikeassa paikassa.

Eugen Schaumanin hautajaiset Porvoossa olivat suuri kansallinen juhla. Myöhemmin ylioppilaat pystyttivät paikalle uljaan muistomerkkin *”Suomen ylioppilailta – Af finska studenter”*. Vielä itenäisen Suomen ensimmäisinä aikoina Schaumanin hauta oli monen retkikunnan hartaan kunniakäynnin kohde ja sen äärellä pidettiin monias leimuava ja herkin romanttisesti viritetty puhe. Mutta nyt ohikulkijoita on enemmän kuin pyhätyjiä. Isänmaa-käsitteen sisältö on vaihteluiden alainen. Nykyisten nuorten vanhemmat ja isovanhemmat ovat nähneet sen varsin läheltä. Kaksikymmentä- ja kolmekymmentäluvulla huomattava osa kansaamme asennoitui isänmaahan tavalla, joka ei enää seuraavalla vuosikymmenellä ollut mahdollinen. Kolmen vanhuksen, Gustaf Mannerheimin, Juho Kusti Paasikiven ja Carl Enckellin, johdolla suomalaisia ryhdyttiin opastamaan uuteen isänmaallisuuteen. Uusi tilanne oli monille aatteellinen haaksirikko. Sitä vielä pahensi aikaisemmin toista mieltä olleiden tarve saada hyvitystä.

Nyt elävät varttuneet suomalaiset ovat siis käyneet kovan koulun suhteessaan kansansa menneisyyteen, nykyisyyteen ja tulevaisuuteen. Ajattelutapa onkin selvästi muuttunut. Tunnetaan, ettei onnellisesta tulevaisuudesta olla vastuussa vain lähinnä seuraavalle sukupolvelle vaan sitä rakennetaan kokonaan uusin päämäärin. Uutta on erityisesti vapautuminen ahtaasta kansalliskantaisesta ajattelusta ja oman hyödyllisen tehtävän etsiminen kansainvälisestä yhteistyöstä; kansainvälinen järjestäytyminen näkyy lisäävän pienten kansojen rauhanaikaisia vaikutusmahdollisuuksia.

Mitä siis isänmaallisuus on nyt, 1970-luvulla, jolloin kolme vuosikymmentä on kulunut niistä päivistä, kun suomalaiset miehet viimeksi kuolivat kodin, uskonnon ja isänmaan puolesta?

Kansallisina juhlapäivinä pidetyissä puheissa ei enää esitetä isänmaallisuuden ehdottomia tunnusmerkkejä. Niissä ei enää kerrata veriveljeyden velvoituksia, ei enää edellytetä, että oma maa ja maailma aina eläisivät nykypolven ihanteiden varassa. Useimpien Eugen Schaumanin haudalla pidettyjen puheiden ylätyyli ja sisällön yksiarvoinen vaateliaisuus vieroittaisivat nykykuulijan.

Ennen kaikkea muuta isänmaallisuus lie-
nee elämistä isänmaan hyväksi. Kun
isänmaahan kuuluu paljon siitä, mikä
meille on rakasta ja kallista, ja kun elä-
mään sellaisena kuin meidän lähes kaik-
kien on se tunnettava, kuuluu työ, isän-
maallisuus lienee työtä, velvollisuuden
täyttämistä. Helppointa se on käsittää jo-
kapäiväisenä toimintana omien läheisten
turvallisuuden ja hyvinvoinnin puolesta.
Siitä syntyköön tahtoomme *”halua ja
pyrkimystä kohden maamme onnea ja
parasta”*, aivan kuin Jukolan Eeron mie-
lessä. Hänen arkinen työnsä laajeni
omissa yhteyksissään merkittäväksi yh-
teiskunnalliseksi palvelustehtäväksi; sen
hän katsoi velvollisuudekseen niiden lah-
jojen tähden, jotka hän oli saanut.

Ilmeisesti isänmaallisuus on suvaitse-
vuutta. Sillä yhteiskunnallinen rakenta-
minen ei onnistu eikä tuota tulosta, jos
aina ollaan valmiit epäilemään toisia ja
heidän vilpittömiä pyrkimyksiään. Suo-
malainen isänmaa on jakamaton. Sen
kieltäminen toisin ajattelevilta ei ole
kansalaissovun edistämistä. Kyky
kompromisseihin, sopimukseen, joissa
kaikki osapuolet antavat jossain määrin
myöten, on yhteisten asioiden hoitami-
sen perusehto. Myönteiseen suomalai-
suuteen kuuluu myös usko suomalaiseen
demokratiaan ja luottamus kansanvaltai-
sesti valittuihin valtioelimiin. Oikeus yh-
teiskunnalliseen arvosteluun meillä toki
on, mutta meillä ei ole varaa antaa maa-
ilmalle sitä käsitystä, että olisimme esi-
merkiksi turvallisuuspoliittisista perus-
linjoistamme erimielisiä.

Aikamme on monensuuntaisten valtavir-
tain repimä. Yhteiskunnallinen keskuste-
lu – siis kysymys isänmaan nykyisyydestä
ja tulevaisuudesta – ulottuu yhä nuo-
rempiin ikäluokkiin. Poliittisten puoluei-
den vaikutuksen ulotuttua oppilaitoksiin
niiden opiskelijat joutuvat tekemään jo
varhaisella iällä valintoja, jotka vaikutta-
vat heidän tulevaisuuteensa. Kansainvä-
lisen vastuun uusi tajuaminen on avan-
nut heille näköaloja, jotka ovat paljon
avarampia kuin heidän vanhempiensa
kokemat. Vilpitön usko siihen, että pysy-
vä rauhantila on luotavissa, on viime
vuosina synnyttänyt keskustelun asevel-
vollisuuden tarpeellisuudesta ja sodan,
puolustussodankin, oikeudesta.

Mutta kuitenkin! Olisi lohdutonta ajatel-
la, ettei yhä paremmin tiedoin elämän-
tehtävänsä valmistautuvalla nuorisol-
lamme olisi sitä suvaitsevuuden ja yhtei-
syyden tuntoa, jota ilman rakentavia rat-
kaisuja ei voida löytää. Olisi lohdutonta
ajatella, ettei se ymmärtäisi, että pienen
kansan anti kansainväliseen yhteistyöhön
lähtee nimenomaan sen omista kansalli-
sista perusteista. Olisi lohdutonta ajatel-
la, ettei se näkisi koettelemusten viisas-
tamaa isänmaataan puolustamisen ar-
voiseksi, jos se joskus joutuisi valitse-
maan itsenäisyyden aseellisen suojaami-
sen ja vapaaehtoisen alistumisen välillä.

Seitsemän vuosikymmenen kuluessa Eu-
gen Schaumanista tähän hetkeen eli kah-
den miespolven aikana suomalaiset ovat
joutuneet ratkaisemaan suhteensa isän-
maahan hyvin vähäisin vaihtoehdoin. Nyt
uskallamme vihdoon katsoa tulevaisuu-
teen luottavammin kuin kenties milloin-
kaan aikaisemmin. Pysyvä rauhantila on
useimpien kansojen ja ihmisten väsy-
mättömien ponnistelujen päämäärä pal-
jon todellisemmin perustein kuin ehkä
koskaan ennen. Väkivaltaiset ratkaisut
eivät enää ole ratkaisuja vaan ovia päät-
tymättömiin ongelmiin.

Kristillisiin tunnuksiin pitäytyneellä nuorisolla on uskossaan edellytykset löytää isänmaan ja ihmiskunnan onnellinen tulevaisuus.

Kunnioitettava Lukijani, pääsit siis loppuun, onneksi olkoon. Teksti on 1970-luvun alusta, olin kirjoittanut sen pyynnöstä uusmaalaisen kristillisen kansanopiston juhla-julkaisuun.

Presidenttinämme oli Urho Kekkonen, yya-sopimus oli voimissaan, sotaveteraaniemme virallinen asema kunnia-kansalaisina sai vielä odottaa, paljosta oli hyvä vaieta, isänmaallisuuden käsitteestä oli löydettävä uutta korostettavaa.
– Suopea toimituksemme piti tekstiä uuden julkistamisen arvoisena. Se palauttaa noihin aikoihin työssään uuras-taneiden mieleen muistoja, ja osa jäsenistämme on syntynyt 70-luvulla!

Ilmari Ojala

Kutsu kevätkokoukseen

Vapaussodan Helsingin seudun perinneyhdistys ry:n kevätkokous pidetään **maanantaina 25.3.2013 klo 18.30** Helsingin Väestönsuojelumuseossa. Kahvitarjoilu.

Esityslistalla ovat sääntöjen 9. pykälän määräämät asiat:

1. Avataan kokous
2. Todetaan kokouksen laillisuus ja päätösvaltaisuus
3. Valitaan kokouksen puheenjohtaja, sihteeri, kaksi pöytäkirjan tarkastajaa ja kaksi ääntenlaskijaa
4. Hyväksytään kokouksen työjärjestys
5. Esitetään vuoden 2012 toimintakertomus, tilinpäätös ja toiminnan-tarkastajien lausunto
6. Päätetään tilinpäätöksen vahvistamisesta ja vastuuvapauden myöntämisestä hallitukselle ja muille tilivelvollisille
7. Käsitellään yhdistyksen strateginen suunnitelma

Hallitus

Kuvia syyskokouksesta

Kaarina Lindberg sai syyskokouksessa 22.11.2012 lämpimät kiitokset ansiokkaasti hoidetusta toiminnanjohtajan tehtävästä.

*Yhdistyksemme jäseniä syyskokouksessa.
- Valok. Nina Schleifer*

Vapaussodan Helsingin seudun perinneyhdistys ry:n hallitus

Puheenjohtaja Markus Uomala
Yhteydenpito Vapaussodan Perinneliittoon
Omenamäenkatu 5 C 37, 00990 Helsinki
puh. 0400 709 323
s-posti: markus.uomala@netti.fi

Varapuheenjohtaja Liisa Viranko
Tilaisuuksien järjestelyt ja ilmoittautumiset tilaisuuksiin
s-posti: liisa.viranko@salnet.fi

Varainhoitaja Anton Eskola
Kirjanpito ja rahaliikenne
s-posti: anton.eskola@helsinki.fi

Sihteeri Juhani Pulkkinen
Kokousten pöytäkirjat
s-posti: juhani.pulkkinen@saunalahti.fi

Jäsen Pekka Lampén
Jäsenlehden postitus
s-posti: mlampen@welho.com

Jäsen Sirkka Valkjärvi
s-posti: sirkka.valkjarvi@gmail.com

Jäsen Paul Voss
Jäsenrekisteri ja jäsenposti
s-posti: ap.voss@welho.com

*

Kunniapuheenjohtaja Uolevi Länginmaa
(puheoikeus)

Uusi hallitus päätti ensimmäisessä kokouksessaan 9.1.2013 jakaa toiminnanjohtajan tehtävät keskuudessaan. Kunkin hallituksen jäsenen nimen alla on lyhyt luonnehdinta niistä.

- Valok. Nina Schleifer

Varainhoitaja tiedottaa

Yhdistyksen pankkitili on
FI45 1299 3000 0798 81
Viitenumero kirjoille ja muille myynti-
artikkeleille on **1122** ja jäsenmaksulle **2040**.

Se vuosi, jolta jäsenmaksu on viimeksi maksettu, on merkitty tämän lehden osoitetarraan. Epäselvissä maksuasioissa ja kaikissa talousasioissa voi aina ottaa yhteyttä varainhoitajaan.

Yhdistykselle on avattu kotisivut osoitteeseen
<http://www.vapaussodanperinto.fi>

Vie vapauden ja itsenäisyyden viestiä eteenpäin tuleville sukupolville.

Tilaa
Vapaussoturi!

Yhteydenotot
puh.
(03) 223 0845

TULEVAA OHJELMAA

- Ti 12.2. Lounasluento klo 12.30: Suomen lippu vesillä kautta aikojen**
Heraldikko, päätoimittaja Hannu Hillo kertoo Suomen lipun historiasta.
- Su 24.2. Viron itsenäisyyspäivän kunnianosoitukset**
Viron itsenäisyyspäivänä kokoonnumme **klo 16** Vanhankirkon puistossa Viron vapaussodassa kaatuneiden suomalaisten vapaaehtoisten haudalla.
- Ti 12.3. Lounasluento klo 12.30: Sotavankien pako Muurmannin ratatyömaalta 1915-1918**
Aiheesta kirjankin tehnyt professori Matti Lackman kertoo noin 1 000 saksalaisesta ja itävaltalaisesta sotavangista, jotka pakenivat pakkotyöstä Muurmannin ratatyömaalta suomalaisten avustuksella.
- Ma 25.3. Yhdistyksen kevätkokous**
Yhdistyksen virallinen kevätkokous pidetään Väestönsuojelumuseossa (Siltavuorenranta 16) **klo 18.30**, ks. kutsu sivulla 26
- Ti 9.4. Lounasluento klo 12.30: Helsingin suurpommitukset**
Erikoistutkija Martti Helminen on tutustunut perinpohjaisesti aiheeseen mm. kirjoittaessaan kirjaansa "Helsingin suurpommitukset helmikuussa 1944".
- Pe 12.4. Helsingin valtauksen vuosipäivän kunnianosoitukset**
Helsingin valtauksen vuosipäivänä kokoonnumme **klo 11.30** Hietaniemen hautausmaalla ja **klo 12.00** Vanhankirkon puistossa
- To 16.5. Vapaussodan päättymisen muistopäivänä**
klo 11.30 kunnianosoitus Hietaniemessä **klo 12.00** Vanhankirkon puistossa
klo 12.30 lounasluento: maat. ja metsätieteiden tohtori Jaakko Heinämäki kertoo Hans Kalmin pataljoonasta ja elämästä
- La-Su 18.-19.5. Vapaussodan Perinneliiton vuosikokous ja kesäpäivät**
Kesäpäiviä vietetään lakkautettavalla Ilmavoimien Teknillisellä Koululla Jämsän Hallissa. Majoittuminen on Mäntän klubilla 1 hh omalla kylpyhuoneella 92 eur / ilman omaa kylpyhuonetta 66 eur. Myös kasarmilla voi majoittua. Oheisohjelmanä tutustutaan Mäntän nähtävyyksiin, ennakoilmoittautumista vaativat mm. Paperiperkele-näyttely (8 eur) ja kirkko (3 eur). Ilmoittautuminen 30.4. mennessä Liisa Virangolle.
- Ennakko-tieto** Kevätretki Nuuksioon tehdään toukokuun viimeisellä viikolla. Kohteina ovat yksityinen sotamuseo ja Luontokeskus Haltia, joka vihitään käyttöön toukuussa. Tarkemmat retkitiedot ovat lehtemme seuraavassa numerossa.

Lounasluennot järjestetään Ostrobotniassa (Museokatu 10). Tilaisuuden aluksi kuuntelemme Jääkärimarssin, sen jälkeen on esitelmän, kysymysten ja keskustelun aika ennen yhteistä lounasta (omakustannushinta 24 €). Kuullos pyhä vala lauletaan myöhemmin, mutta yhdessäolo voi jatkua. – **Ilmoittautumiset viimeistään edellisenä perjantaina Liisa Virangolle puh. 0500 605 523 tai liisa.viranko@salnet.fi**